СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

СЪЮЗ НА УЧЕНИТЕ В БЪЛГАРИЯ – КЛОН СВИЩОВ

Международна научна конференция

ПРОБЛЕМИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ИКОНОМИЧЕСКИТЕ НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ ПРЕЗ XXI ВЕК

Свищов, 22 ноември 2024 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 80 години от създаването на Съюза на учените в България

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2024

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

СЪЮЗ НА УЧЕНИТЕ В БЪЛГАРИЯ – КЛОН СВИЩОВ

Международна научна конференция

ПРОБЛЕМИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ИКОНОМИЧЕСКИТЕ НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ ПРЕЗ XXI ВЕК

Свищов, 22 ноември 2024 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 80 години от създаването на Съюза на учените в България

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2024

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ

Доц. д-р Марин Маринов – Ректор на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов
Проф. д.б.н. Диана Петкова – Председател на Съюза на учените в България
Проф. д-р Атанас Атанасов – Зам. ректор „Научноизследователска дейност и развитие на кадрите“ на СА „Д. А. Ценов“
Доц. д-р Красимира Славева – Председател СУБ – клон Свищов

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ

Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Пепа Стойкова
Доц. д-р Любка Илиева
Гл. ас. д-р Зоя Иванова

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:
Проф. д-р Атанас Атанасов
Членове:
Проф. д-р Анета Денева
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Пепа Стойкова
Доц. д-р Любка Илиева
Доц. д-р Пламен Петков
Доц. д-р Галина Чиприянова
Full Professor Carlos Coelho, PhD
Full Professor Jan Polowczyk, PhD
Full Professor Тадија Ђукић, PhD
Assoc. Prof. Tatiana Manasterska, PhD

НАУЧНИ СЕКРЕТАРИ

Доц. д-р Любка Илиева
Гл. ас. д-р Зоя Иванова
Гл. ас. д-р Асен Божиков

Публикуваните материали са рецензирани. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

ISBN 978-954-23-2522-2 - Печатно
ISBN 978-954-23-2523-9 - Онлайн

СЪДЪРЖАНИЕ

ИКОНОМИКС, ФИНАНСИ, ЗАСТРАХОВАНЕ, СОЦИАЛНО ДЕЛО

ОБЕКТ, ЦЕЛ И РЕЗУЛТАТИ ОТ НАУЧНИТЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ НА СЪВРЕМЕННОТО НАЦИОНАЛНО СТОПАНСТВО
Проф. д.ик.н Росица Чобанова 7

КОНЦЕПТУАЛНА РАМКА НА ЕНЕРГИЙНАТА СИГУРНОСТ
Проф. д-р Андрей Захариев, докт. Илиан Илчев 15

PARALLEL ANALYSIS OF THE INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF THE LARGE LISTED COMPANIES FROM THE TOURISM SECTOR
Prof. Stefan Simeonov, PhD, PhD student Alexey Gudev 22

МОДЕЛЪТ ЗА АНАЛИЗ „ДЮ ПОНТ“ КАТО ВЪЗМОЖНОСТ ЗА ОЦЕНКА НА ДЕЙНОСТТА НА ЖИВОТОЗАСТРАХОВАТЕЛНИТЕ ДРУЖЕСТВА В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Венцислав Василев 32

ЗА ЛИПСВАЩАТА ВРЪЗКА МЕЖДУ ДАНЪЧНАТА АВТОНОМНОСТ НА ОБЩИНИТЕ И МЕСТНАТА СТОПАНСКА АКТИВНОСТ
Доц. д-р Людмил Найденов 41

ВЛИЯНИЕ НА НАРАСТВАЩАТА ПРОДЪЛЖИТЕЛНОСТ НА ЖИВОТ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ГРАЖДАНИ ВЪРХУ ДЪЛГОСРОЧНИТЕ ГРИЖИ
Доц. д-р Николай Нинов 49

ПАЗАРНИ ОСОБЕНОСТИ НА ПРОМЯНАТА НА УЧАСТИЕТО НА ОСИГУРЕНИТЕ ЛИЦА ВЪВ ФОНДОВЕТЕ ЗА ДОПЪЛНИТЕЛНО ДОБРОВОЛНО ПЕНСИОННО ОСИГУРЯВАНЕ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Пламен Йорданов, гл. ас. д-р Маргарита Николова 58

ПРОБЛЕМИ В РАЗВИТИЕТО НА ЗАСТРАХОВАНЕТО „КАСКО НА МПС“ НА БЪЛГАРСКИЯ ЗАСТРАХОВАТЕЛЕН ПАЗАР
Доц. д-р Румен Ерусалимов 66

РОЛЯТА НА ВИСШЕТО ИКОНОМИЧЕСКО ОБРАЗОВАНИЕ ЗА ФОРМИРАНЕТО И ПОВИШАВАНЕТО НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНАТА ГРАМОТНОСТ
Гл. ас. д-р Анелия Панева 73

АНАЛИТИЧЕН ПРЕГЛЕД НА ТОП 10 НА HEALTHTECH СТАРТЪПИТЕ В БЪЛГАРИЯ (СПОРЕД КЛАСАЦИИТЕ НА TRACXN)
Гл. ас. д-р Валентина Нинова 80

РАЗВИТИЕ И СЪСТОЯНИЕ НА ОСИГУРЯВАНЕТО В УНИВЕРСАЛЕН ПЕНСИОНЕН ФОНД В БЪЛГАРИЯ
Гл. ас. д-р Йордан Йорданов 91

ПАЗАРЪТ НА ТРУДА И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД УМЕНИЯТА НА РАБОТНАТА СИЛА
Гл. ас. д-р Таня Илиева 100

СТРЕС ТЕСТ НА ПУБЛИЧНИ ПРЕДПРИЯТИЯ ЧРЕЗ ALTMAN'S Z-SCORE МОДЕЛ
Ас. д-р Силвия Заркова 105

АНАЛИЗ НА СТРУКТУРАТА НА СОБСТВЕНИЯ КАПИТАЛ НА БАНКОВИЯ СЕКТОР В КОНТЕКСТА НА РЕГУЛАТОРНИТЕ ИЗИСКВАНИЯ БАЗЕЛ III
Д-р Беатрис Любенова 111

СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ ПАРАМЕТРИ НА ТРАНСПОРТНИЯ СЕКТОР - СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ
Докт. Васил Василев 123

ШОКОВИ ВЪЗДЕЙСТВИЯ НА ПАНДЕМИЯТА ВЪРХУ ОТРАСЛИ НА ИКОНОМИКАТА В БЪЛГАРИЯ И ЕС – ЕМПИРИЧНИ СВИДЕТЕЛСТВА
Докт. Горян Милев 131

ИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ И ЕВОЛЮЦИЯ НА ДАНЪЧНАТА ОСНОВА В АГРАРНИЯ СЕКТОР В БЪЛГАРИЯ – ЕМПИРИЧНИ СВИДЕТЕЛСТВА
Докт. Ивайло Здравков 141

СЪСТОЯНИЕ НА ГЛОБАЛНИЯ ПАЗАР НА НЕДВИЖИМИ ИМОТИ - ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА
Докт. Пламен Илиев 150

ИКОНОМИЧЕСКИ ОСНОВАНИЯ ЗА ДЪРЖАВНАТА НАМЕСА: МОДЕЛИ ЗА ИНТЕРВЕНЦИЯ И COVID-19
Докт. Станислав Младенов 159

РЕГИОНАЛНА КОНВЕРГЕНЦИЯ И ДИВЕРГЕНЦИЯ НА ЦЕНОВИТЕ РАВНИЩА НА НЕДВИЖИМИТЕ ИМОТИ В БЪЛГАРИЯ: ДИНАМИКА И ТЕНДЕНЦИИ
Докт. Цондю Цондев 169

СЧЕТОВОДСТВО, КОНТРОЛ, АНАЛИЗ, СТАТИСТИКА

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА СЧЕТОВОДНО ОТЧИТАНЕ НА СПЕЦИФИЧНИТЕ ПРИХОДИ В ПЕНСИОННООСИГУРИТЕЛНИТЕ ДРУЖЕСТВА
Проф. д-р Атанас Атанасов 183

NEAR-EXACT DISTRIBUTIONS AND FINITE FORM REPRESENTATIONS: PROBLEMS THEY CAN SOLVE
Full Professor, Ph.D. & Hab., Carlos A. Coelho 190

НОРМАТИВНАТА РЕГЛАМЕНТАЦИЯ ОТНОСНО ОПОВЕСТЯВАНЕТО НА НЕФИНАНСОВА ИНФОРМАЦИЯ КАТО ПРЕДПОСТАВКА ЗА НАДЕЖДНА ОЦЕНКА НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ НА БАНКИТЕ
Доц. д-р Венцислав Вечев 198

SUSTAINABILITY REPORTING CHALLENGES IN THE CONTEXT OF CHANGES IN ACCOUNTING LEGISLATION
Assoc. Prof. Galina Chipriyanova, PhD,
Assoc. Prof. Mihail Chipriyanov, PhD 204

ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВИ ПРИ ОБУЧЕНИЕТО ПО СЧЕТОВОДСТВО В СЪВРЕМЕННИТЕ УСЛОВИЯ
Доц. д-р Галя Иванова-Кузманова 211

ПРОБЛЕМИ ПРИ ОТЧИТАНЕ НА ПРИХОДИТЕ И РАЗХОДИТЕ ПО ДОГОВОРИ ЗА СТРОИТЕЛСТВО
Доц. д-р Диана Крумова 218

COMPARATIVE ANALYSIS OF FINANCIAL INCLUSION IN ROMANIA, BULGARIA, AND THE REPUBLIC OF MOLDOVA THROUGH THE FINANCIAL INCLUSION INDEX OF TRADITIONAL AND FINTECH SERVICES
Assoc. Prof. Eduard Hîrbu, PhD, Hîrbu Ana 226

ИКОНОМИЧЕСКИ РАЗЛИЧИЯ И НЕРАВЕНСТВА МЕЖДУ СЕВЕРНА И ЮЖНА БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Красимира Славева..... 235

СТАТИСТИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА СЕЗОННИТЕ КОЛЕБАНИЯ В ПОСЕЩЕНИЯТА НА БЪЛГАРСКИ ГРАЖДАНИ В ЧУЖБИНА
Доц. д-р Пламен Петков, докт. Пламена Колева 247

ДОКЛАДВАНЕ НА УСТОЙЧИВОСТТА НА БИЗНЕСА – СЪДЪРЖАНИЕ И АКТУАЛНИ НАСОКИ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ
Доц. д-р Радосвета Кръстева-Христова 257

ПОЗИЦИОНИРАНЕ НА ПРИЕМА НА СТУДЕНТИ ПО АДМИНИСТРАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ И ИКОНОМИКА ЗА УЧЕБНАТА 2023 – 2024 ГОДИНА В Р БЪЛГАРИЯ
доц. д-р Росица Колева 266

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА ОДИТОРСКИТЕ УСЛУГИ В УСЛОВИЯТА НА ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЯ
Доц. д-р Силвия Костова 272

ОБЕЗЦЕНКА НА ВЗЕМАНИЯТА ОТ ПРОДАЖБИ В ПРЕДПРИЯТИЯТА
Доц. д-р Слави Генов 280

ВЛИЯНИЕ НА ДАНЪЧНИТЕ НЕСЪОТВЕТСТВИЯ ВЪРХУ ФИСКАЛНАТА СТАБИЛНОСТ
Гл. ас. д-р Жельо Желев 288

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ПОСЛЕДИЦИ ОТ ПРИЛАГАНЕТО НА МЕЖДУНАРОДНИЯ СТАНДАРТ ЗА ФИНАНСОВО ОТЧИТАНЕ 9 В МУЛТИНАЦИОНАЛНИТЕ КОРПОРАЦИИ: СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ
Гл. ас. д-р Кирил Димитров 296

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД ОБРАЗОВАНИЕТО ПО СЧЕТОВОДСТВО В КОНТЕКСТА НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА
Гл. ас. д-р Ралица Данчева 302

НЕЗАВИСИМОСТТА НА ОДИТНИТЕ КОМИТЕТИ И ВЪТРЕШНИЯ ОДИТ В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР В БЪЛГАРИЯ
Докт. Румен Гъбов 308

АНАЛИЗ НА КЛЮЧОВИ АСПЕКТИ ОТ ОРГАНИЗАЦИОННАТА СТРУКТУРА НА НАЦИОНАЛНИЯ СТАТИСТИЧЕСКИ ИНСТИТУТ
Докт. Цветозария Гатева 316

МЕНИДЖМЪНТ, МАРКЕТИНГ, МЕЖДУНАРОДНИ ОТНОШЕНИЯ, ПЛАНИРАНЕ, ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ

DIGITAL THREAT ANALYSIS
Professor Serghei Ohrimenco DSc, Associate Professor Lucia Gujuman, PhD, Valeriu Cernei 329

ДИГИТАЛИЗАЦИЯ НА ПОДБОРА НА ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ В БЪЛГАРСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ
Проф. д-р Галина Захариева, докт. Маргарита Николова 336

GENERATION Z IN POLAND AND BULGARIA: CORE VALUES AND LIFE PRIORITIES
Prof. UEP. dr hab. Dariusz Nowak, Assist. Prof. Aleksandar Lichev, PhD, Szymon Nowak..... 344

СЪВРЕМЕННОТО УПРАВЛЕНИЕ НА МАРКЕТИНГОВИЯ ПЕРСОНАЛ – СПЕЦИФИКА И ПРОБЛЕМНИ АСПЕКТИ
Доц. д-р Ваня Григорова 352

ИНТЕЛИГЕНТНА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ И РАБОТА В МРЕЖИ
Доц. д-р Евелина Парашкевова, Доц. д-р Маргарита Шопова..... 360

POSITIVE ASPECTS AND CHALLENGES OF GENERATIVE ARTIFICIAL INTELLIGENCE APPLICATIONS
Assoc. Prof. Natalia Marinova, PhD..... 368

УСТОЙЧИВО ВНЕДРЯВАНЕ НА ОБУЧЕНИЕ ПО ПРОЕКТ №: 2022-1-BG01-KA220-VET-000089399 „ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ВЪЗМОЖНОСТ НА МСП В СЕКТОРА ХОРЕКА ЗА ЕФЕКТИВНО УСВОЯВАНЕ НА ЗНАНИЯ И ИНСТРУМЕНТИ ЗА ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ (HORECA 5.0)“
Доц. д-р Христо Сирашки..... 375

ИНТЕРЕСИ И МОТИВАЦИОННИ НАГЛАСИ ПРЕЗ ПОГЛЕДА НА МЕНИДЖЪРА
Гл. ас. д-р Десислава Алексиева..... 382

РОЛЯТА НА СОЦИАЛНИТЕ МЕДИИ В СЪВРЕМЕННАТА ИКОНОМИКА: ПЕРСПЕКТИВИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ЗА БИЗНЕСА
Гл. ас. д-р Кремена Маринова-Костова 388

ОСОБЕНОСТИ НА МЕЖДУЛИЧНОСТНИТЕ КОНФЛИКТИ В ОРГАНИЗАЦИИТЕ И ТЯХНОТО РАЗРЕШАВАНЕ
Гл. ас. д-р Милен Динков..... 396

СЪЩНОСТ И ОСНОВНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ОТВОРЕНИТЕ ИНОВАЦИИ
Гл. ас. д-р Юлиян Господинов..... 404

ИЗКУСТВЕНИЯТ ИНТЕЛЕКТ В УПРАВЛЕНИЕТО НА ПЪТЯ НА КЛИЕНТА
Ас. д-р Стелиана Василева 412

PROTECTION OF DOCUMENT-CENTRIC SYSTEMS FROM DIGITAL THREATS
Assistant Ghenadie Belinschi 420

ИМПЛЕМЕНТИРАНЕ НА ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ В ГЪВКАВА МЕТОДОЛОГИЯ (SCRUM) НА УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОЕКТИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ
Д-р Андрей Йорданов 426

ИКОНОМИКА НА ОТРАСЛИТЕ

УСТРОЙСТВО НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ТЕРИТОРИИ – ОСОБЕНОСТИ, РЕГЛАМЕНТИ, ПРОБЛЕМИ
Проф. д-р Гена Велковска 437

КОНЦЕПТУАЛЕН МОДЕЛ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ ТЕРИТОРИИ В БЪЛГАРИЯ
Проф. д-р Марина Николова..... 446

AN ANALYSIS OF THE CURRENT STATE AND DEVELOPMENT CHALLENGES OF RETAIL AND WHOLESALE BUSINESSES IN UKRAINE
Prof., Doctor of Economics, Olena Khadzhynova, Assoc. Prof., Candidate of Economic Sciences, Larysa Kapranova, Ph. D., Roman Sharanov 456

НЯКОИ ПРАВНИ И ПРАКТИЧЕСКИ АСПЕКТИ ПРИ МЕНИДЖМЪНТА НА СТОПАНСКИТЕ ДВОРОВЕ
Доц. д-р Валери Велковски..... 462

ПРОБЛЕМИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ЕВРОПЕЙСКИЯ АГРАРЕН СЕКТОР
Доц. д-р Виолета Блажева **473**

ЕКО-ЕФЕКТИВНИ СТРАТЕГИИ
Доц. д-р Елена Йорданова **478**

INNOVATION AND INDUSTRY 5.0 – SOME CONNECTIONS AND OPPORTUNITIES
Assoc. Prof., Iskra Panteleeva, PhD **483**

OPPORTUNITIES FOR INDUSTRIAL BUSINESS DEVELOPMENT THROUGH TECHNOLOGICAL INNOVATIONS
Assoc. Prof. Iskra Panteleeva, PhD, PhD Student Kalin Borisov **491**

ПРОМОТИРАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКАТА ДЕСТИНАЦИЯ ЧРЕЗ ДИГИТАЛНИ ИНОВАЦИИ
Доц. д-р Любка Илиева **499**

ЛОГИСТИЧНОТО ПОВЕДЕНИЕ НА ФИРМАТА, ОРГАНИЗА-ЦИОННАТА ИДЕНТИФИКАЦИЯ И ПРЕДПРИЕМАЧЕСКАТА АКТИВНОСТ НА БЪЛГАРСКИТЕ ПИВОВАРНИ ПРЕДПРИЯТИЯ
Доц. д-р Сергей Найденов **506**

ПРОУЧВАНЕ НА РЕЛАЦИЯТА МЕЖДУ ДИГИТАЛНИТЕ УМЕНИЯ ЗА ПАЗАРУВАНЕ И РАЗПОЛАГАЕМИТЕ ДОХОДИ НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Симеонка Петрова **516**

ИКОНОМИЧЕСКАТА СОЦИОЛОГИЯ В КОНТЕКСТА НА ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД ИКОНОМИЧЕСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ ПРЕЗ 21 ВЕК
Гл. ас. д-р Ваня Ганева **522**

TRANSFORMATION OF CONSUMER ONLINE PURCHASING BEHAVIOUR IN THE EUROPEAN UNION
Head Assist. Prof. Zoya Ivanova, PhD **529**

METHODS FOR GENERATING INNOVATIONS IN BULGARIAN ENTERPRISES
Head Assist. Prof. Ivaylo Kostov, Ph.D. **537**

РОЛЯ НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИЯ ТУРИЗЪМ
Гл. ас. д-р Павлин Павлов 545

БАРИЕРИ ПРЕД ОТВОРЕНИТЕ ИНОВАЦИИ В МАЛКИТЕ И СРЕДНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ
Докт. Виктор Маринов 551

HUMAN RESOURCES IN THE AGE OF DIGITALIZATION
PhD Student Denitsa Gharkova-Zaharieva 557

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД ОБРАЗОВАНИЕТО ПО СЧЕТОВОДСТВО В КОНТЕКСТА НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА

Гл. ас. д-р Ралица Данчева[1]

Резюме: *Настоящият доклад анализира въпроса за предизвикателствата през образованието по счетоводство в контекста на новата реалност на дигиталните технологии, които са неразделна част от икономическото развитие. Новите дигитални технологии – облачните технологии, изкуственият интелект, блокчейн технологиите и други проникват във всеки аспект на бизнеса, като играят ролята на катализатор за начина, по който предприятията работят. Това от своя страна поставя въпроса за нуждата от трансформация на образованието по счетоводство, тъй като то не остава незасегнато от тези промени. Трансформацията ще е от решаващо значение за приспособяване към бързите темпове на промяната. Целта на настоящия доклад е да очертае възможностите за обединяване на облачните технологии и иновациите в счетоводството и нуждата от трансформация на образованието по счетоводство.*

Ключови думи: *счетоводство, образование, дигитална трансформация, облачни технологии*
JEL: M41
DOI: https://doi.org/10.58861/tae.pcesetfc.2024.36

THE CHALLENGES IN ACCOUNTING EDUCATION IN THE CONTEXT OF DIGITALIZATION

Chief Assist. Prof. Ralitsa Dancheva, PhD

Abstract: *This report analyzes the issue of challenges in accounting education in the context of new reality of digital technologies, which are an integral part of economic development. New digital technologies – cloud technologies, artificial intelligence, blockchain technologies and others are permeating every aspect of business, acting as a catalyst for the way business operate. This in turn raises the question of the need for transformation of accounting education, as it does not remain unaffected by these changes. Transformation will be critical to adapting to the rapid pace of change. The purpose of this report is to outline the opportunities for merging cloud technologies and innovation in accounting and the need to transform accounting education.*

Keywords: *accounting, education, digital transformation, cloud technologies*
JEL: M41
DOI: https://doi.org/10.58861/tae.pcesetfc.2024.36

[1] E-mail: r.dancheva@uni-svishtov.bg, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Въведение

Развитието на дигиталната икономика върви с бързи темпове не само в развитите страни, но и у нас, засягайки всички сфери на дейност, като счетоводството не прави изключение. В условията на дигитализация на икономиката изискванията на бизнеса към счетоводството се промениха. Голяма част от предприятията в своята дейност използват дигиталните технологии, като сред оказващите най-голямо влияние върху бизнеса са: облачните технологии, изкуственият интелект, блокчейн технологиите и други. Това от своя страна налага трансформация на обучението, тъй като традиционните методи на обучение не са достатъчни, за да подготвят специалисти отговарящи на съвременните изисквания. Необходимо е образованието по счетоводство да реагира бързо към променящите се изисквания и да претърпи дълбока трансформация. В настоящия доклад ще се анализира само една от възможностите за трансформация в обучението по счетоводство - възможността за използване на облачните технологии при организиране на счетоводния процес, като една от иновативните области на обучение. Извън обхвата на доклада ще останат изкуственият интелект, блокчейн технологиите, киберсигуронстта и други.

* * *

Процесите по дигитализация в предприятията в нашата страна са в начален етап, но се върви в тази посока. В подкрепа на това е и доклада от месец юли 2024 г. на Европейската Комисия относно състоянието на цифровото десетилетие на България ((ЕК), 2024), в който се прави цялостен преглед на напредъка, постигнат в стремежа към постигане на целите и задачите в областта на цифровите технологии, определени за 2030 г. от политическата програма „Цифрово десетилетие“ (DDPP)[2]. Една от посочените слабости и области за подобрение е свързана с възприемане на модерни цифрови технологии (в облак, анализ на данни или изкуствен интелект) от предприятията. Нашата страна по този показател е на последно място сред държавите от ЕС с 29,3 %, което е под средната стойност от 54,6 % за ЕС. От предприятията в нашата страна 14,2 % са възприели облачни технологии, докато средната стойност за ЕС е 38,9 %, 3,6 % от предприятията са приели изкуствения интелект, при средна стойност от 8 % за ЕС, а 21,9 % от предприятията използват анализ на данни, при средна стойност от 33,2 % за ЕС. Въпреки че навлизането на изкуствения интелект, изчисленията в облак и/или големи информационни масиви са далеч от очакваните нива във връзка с цифровото десетилетие, се полагат значителни усилия в тази посока. Следователно, за да отговаря на новите изисквания на

[2] На ниво ЕС съществува разработена Стратегия за цифровия единен пазар за Европа от май 2015 г., която е неразделна част от проекта на ЕС за цифрова Европа. Целта е да се гарантира, че икономиката, промишлеността и обществото в Европа се възползват в пълна степен от новата цифрова ера.

икономиката, образованието трябва да се трансформира, с цел ефективно да използва съвременните дигитални технологии, за повишаване не само на своето качество, за въвеждане на новите технологии в обучението и за разнообразяване на учебното съдържание, но и с цел бъдещите кадри да отговарят на нуждите на съвременната социална и бизнес среда.

През 2023 г. съгласно данни от НСИ компютърни услуги в облак използват 17,5% от предприятията, като делът им се е увеличил с 4,7% в сравнение с 2021 г. Най-често използваната услуга в облак е електронната поща, следвани от съхранение на файлове, офис софтуер, хостинг на база данни, софтуерни приложения за сигурност, финансов и счетоводен софтуер и ERP софтуер. (НСИ, n.d.) Следователно макар и с бавни темпове разпространението на облачните технологии е все по-голямо. Облачните технологии са съвкупност от сървъри или база данни Те предоставят информация и услуги, които могат да бъдат достъпни дистанционни чрез Интернет. Най-разпространеното определение за облачни технологии дадено от Националния институт по стандартизация и технологии на САЩ е, че облачните технологии са модел, който предлага удобен начин за получаване на мрежов достъп до споделен набор от компютърни ресурси, като интернет мрежи, сървъри, хранилища за данни и софтуерни приложения, с минимално участие от доставчика на услугата. (Андреева, 2017, стр. 59) Въвеждането на облачните технологии в образователния процес е обединяваща точка на съвременните академични изследвания, тъй като може да доведе до повишаване на ефективността на учебния процес. Тези технологии се прилагат активно в образователния процес и го промениха напълно, като се превърнаха в незаменим инструмент за подобряване на ефективността на образователната система. Електронното обучение и облачните технологии са най-новите модели, които са широко разпространени в сферата на образованието. (Абдулина, 2019) Облачните технологии поддържат съвременните форми на обучение като дистанционно обучение и не само. Безспорно напредъкът в развитието на облачните технологии води до значителни промени в образованието. Това е един от добре познатите ни аспекти на облачните технологии в учебния процес, чрез който се повишава мотивацията, подпомогна се ефективното усвояване на учебния материал, даде се възможност за представяне на информация за най-новите постижения в областта на разработването на приложния софтуер и за актуализиране на учебния материал, както и упражняване на контрол върху усвояването на знанията. Следователно аргументирано може да се твърди, че така се осигури преход към качествено ново ниво на обучението на бъдещите специалисти.

Друг аспект от използването на облачните технологии е при организиране на счетоводния процес на база облачните технологии, така нар. „облачно счетоводство“, което е сравнително нова услуга. (Аспахова Е. Ю.,

2015, стр. 96) Облачното счетоводство е счетоводство, което работи в рамките на модела на облачни изчисления, като отчетните данни на предприятията се съхраняват в облачно хранилище (Бедичевская, 2023, стр. 100)

Същността на тази технология е свързана с това, че на счетоводителя (на предприятието) се предоставя достъп до определена платформа (компютърни ресурси) в Интернет срещу заплащане, чрез която могат да се извършват всички традиционни счетоводни задачи електронно. Това прави използването на облачните технологии в счетоводството много ефективно. Цялата необходима информация се съхранява на отдалечен сървър в облака. Казано по друг начин, целта на счетоводството в облак е същата като тази на софтуера инсталиран на всеки един компютър, с тази разлика, че не е необходимо нещо да се инсталира или да се конфигурира, а е необходим само компютър (таблет или друго устройство) с браузър и Интернет. По този начин, предприятията не заплащат за различни софтуери и едновременно с това имат свързаност между тях.

Облачното счетоводство е сравнително нова услуга, но независимо от това е спечелило признанието на много компании в цял свят. От началото на тази година на българския пазар се предлага такава възможност базирана на използване на облачните технологии, електронната идентификация и други иновативни инструменти за оптимизиране на счетоводния процес. Първата облачно базирана платформа за управление на финанси и счетоводство Smart Accounts се предлага от финтех компания Nula.bg[3]. Това е иновативна услуга, която е организирана в централизирана платформа, с включени в нея не само счетоводство и пейрол (дейност по администриране на трудовите възнаграждения), но и интеграция с държавната администрация, с която всеки един бизнес се налага да работи. Тя улеснява ежедневната работа на счетоводителите и подобрява ефективността на финансовите процеси, като разполага с различни модули: фактуриране, счетоводство, ТРЗ, банкиране, ДДС, OCR сканиране на документи с AI. Също така има интеграция с всички банки в България, НАП, НОИ, Търговския регистър, както и платформи за онлайн търговия като Shopify и други, и подписване на документи чрез Evrotrust. (Economy.bg, 2023)

Облачните технологии представляват много обещаващо направление в областта на организирането на счетоводния процес и независимо че сега навлизат на нашия пазар има голям шанс да заменят счетоводния софтуер в бъдеще. Поради тази причина и поради това, че бизнесът непрекъснато се променя под влияние на дигиталните технологии и счетоводството е изправено пред предизвикателството да търси по-добри решения е необходимо и образованието в областта на счетоводството да насочи поглед към тях. В

[3] Компанията е отличена с трето място в категорията „Иновативен продукт“ в десетото юбилейно издание b2b Media Awards 2024. https://www.actualno.com/sciencelogy/yettel-i-nulabg-s-prestijno-otlichie-za-inovativnata-platforma-za-upravlenie-na-biznes-finansi-smart-accounts-news_2263220.html

обучителния процес на бъдещите специалисти може да се включи дисциплина базирана на облачните технологии в счетоводството. По този начин образованието по счетоводство ще отговори на предизвикателствата поставени пред него от бизнеса, а именно пълно автоматизиране на управлението на приходни и разходни документи, интелигентни инструменти за издаване на персонални и периодични електронни фактури, разчитане на информация от фактури чрез изкуствен интелект и технологията OCR (Optical Character Recognition), значително намаляване на ръчния труд и намалява възможността от допускане на грешки. Софтуерът изчислява данъчни задължения, социални и здравни осигуровки, автоматизира категоризирането на разходните и приходните транзакции. Също така подготвя платежни нареждания, финансови отчети, декларации и други. Едновременно с това платформата позволя свързване с банкови сметки за целите на предоставяне на парични потоци, проследяване на задължения и вземания, управление на персонала, както и плащане на заплати и осигурителни вноски. (Ангелова, 2024)

Чрез облачните технологии се трансформира начина, по който предприятията управляват своите финанси и счетоводство. Този модел успешно е приет в много развити страни. Проведено проучване в САЩ още през 2013 г. сред мениджъри и счетоводители във връзка с облачното счетоводство сочи, че базираните на облак системи не само са конкурирали счетоводните програми, но са ги оставили далеч назад. (Аспахова Е. Ю., 2015, pp. 97-98)

Наред с предимствата съществуват и недостатъци, като възможност за изтичане на данни, в случай от отказ от услугата, няма гаранция, че данните на потребителската организация ще бъдат унищожени, както и техническите рискове, като: прекъсване от интернет връзката, липса от стабилен достъп до интернет. Трябва да се отбележи, че по-голямата част от предприятията в нашата страна нямат проблем с достъпа до интернет. Съгласно данните на НСИ относно използване на информационни и комуникационни технологии в предприятията през 2023 г. 96,3 % от нефинансовите предприятия с 10 и повече заети лица имат достъп до интернет. (НСИ, н.д.)

Заключение

В резултат на направеното проучване може да се обобщи, че за България облачните технологии в счетоводството са новост, но тяхното разпространение в бъдеще ще нараства. Това е в резултат на интензивните промени в бизнеса, дължащи се на дигитализацията, която предизвиква значителни промени в изискванията и към счетоводството. Всичко това поставя предизвикателството за търсенето на нови подходи към обучението по счетоводство, като една от иновативните възможности за това е използването на облачните технологии при организиране на счетоводния процес.

Използвани източници

Ангелова, В. (2024). *Yettel и Nula.bg с първата облачна услуга за управление на финанси и счетоводство за бизнес клиенти в БГ.* Извлечено от https://www.standartnews.com/biznes/yettel-i-nulabg-s-parvata-oblachna-usluga-za-upravlenie-na-finansi-i-schetovodstvo-za-biznes-klienti-v-bg-551915.h.

Андреева, М. (2017). Облачните технологии – приложение в електронното обучение. *Proceedings of university of Ruse*, стр. 59-63.

(ЕК), Д. п. (2024). *https://digital-strategy.ec.europa.eu/bg/node/12842/printable/pdf.* Извлечено от https://digital-strategy.ec.europa.eu/bg/node/12842/printable/pdf: https://digital-strategy.ec.europa.eu/bg/node/12842/printable/pdf

Economy.bg. (26 септември 2023 г.). Cloud Tech създаде облачна услуга за управление на счетоводство и финанси. София, София, България. Извлечено от https://m.economy.bg/business/view/56252/Cloud-Tech-syzdade-oblachna-usluga-za-upravlenie-na-schetovodstvo-i-finansi

НСИ. (н.д.). *https://www.nsi.bg/sites/default/files/files/pressreleases/ICT_ent2023_KF3JA6V.pdf*. Извлечено от https://www.nsi.bg/.

Абдулина, Э. М. (2019). Облачные технологии в образовании. *Молодой ученый*(№52 (290)), 7-9.

Аспахова, Е. Ю. (2015). Облачная бухгалтерия – бухгалтерия будущего. *Методики и технологии*(№6), 95-. Извлечено от https://cyberleninka.ru/article/n/oblachnaya-buhgalteriya-buhgalteriya-buduschego

Бедичевская, В. О. (2023). Облачные технологии в бухгалтерском учете организаций: области применения, преимущества и проблемы использования. *Вестник НГУЭУ №1*, стр. 99-106. Извлечено от https://cyberleninka.ru/article/n/oblachnye-tehnologii-v-buhgalterskom-uchete-organizatsiy-oblasti-primeneniya-preimuschestva-i-problemy-ispolzovaniya/viewer